

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
The Important Festivals of Yunnan Chinese People
in Arunothai, Muang Na, Chiang Dao, Chiangmai

หยาง ญาณี¹ และคณะ²⁻⁴ | Yang Yani et al

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งสะท้อนประเด็นการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมา คณะวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์วิทยากรที่เป็นชาวจีนยูนนานในพื้นที่ระหว่างวันที่ 25 - 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ผลปรากฏว่า ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยสามารถ

¹Doctoral Degree Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

²Assistant Professor Suprawee Saeng-arunchalaemsuk, Department of Communicative Thai Language for Foreigners, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

³Assistant Professor Dr. Catthaleeya Aungthongkamnerd, Department of Linguistics, Folklore, Philosophy, and Religions, Faculty of Humanities, Naresuan University

⁴Assistant Professor Dr. Truong Thi Hang, Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

อนุรักษ์และสืบสานเทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษรวมหกเทศกาลด้วยกัน ได้แก่ เทศกาลวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เทศกาลตวนอู่ เทศกาลจงหยวน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลวันฉงหยาง อย่างไรก็ตาม การเข้ามาอาศัยในอาณาเขตใหม่ และถูกโอบล้อมด้วยบริบทใหม่ยังผลให้วิถีชีวิตของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยที่อาศัยอยู่ในประเทศจีนหลายประการ เห็นชัดที่สุด คือ การประกอบกิจกรรมในเทศกาลตวนอู่และวันตรุษจีนหรือเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีจีน เมื่อถึงเทศกาลตวนอู่ ชาวจีนในประเทศจีนจะมีกิจกรรมแข่งเรือมังกร แตกต่างจากชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยที่เพียงทำขนมบ๊ะจ่างและขนมฉือปาร์ประทานกัน สำหรับเทศกาลตรุษจีนนั้น ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยไม่นิยมตักน้ำในวันขึ้นปีใหม่ ในกรณีที่มีความจำเป็นจริง ๆ ผู้ตักน้ำต้องโยนเหรียญลงไปในน้ำและไหว้ขอเป็นการแก้เคล็ดจึงจะสามารถตักน้ำมาใช้ได้ อาหารที่รับประทานในวันแรกของเทศกาลตรุษจีนก็มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่นิยมจัดอาหารชุดใหญ่กลายมาเป็นอาหารเจทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยมีสองประการ คือ ความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทย และความพยายามกลมกลืนกับวิถีชีวิตแบบไทยของชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้อีกประการหนึ่ง

คำสำคัญ : เทศกาล ชาวจีนยูนนาน หมู่บ้านอรุโณทัย

Abstract

This article considers the ways in which certain cultural practices have changed for the Yunnan Chinese who migrated to Chiang Dao, Chiangmai in Northern Thailand. While many of the same festivals are observed in both Yunnan, China and Thailand, the migrants who have settled in Arunothai in Muang Na, Chiang Dao have for a variety of reasons adapted and changed the ways in which such festivals as the Lunar New Year, the Qingming Festival, the Dragon Boat Festival, the Jong Yuan Festival, the Moon Festival, and the Chong Yang Festival are observed. The article focuses on how changes to

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

rituals, activities and observances all reflect a delicate yet dynamic interplay between the preservation and transmission of cultural traditions, on the one hand, and the effects of geography, time and being a diaspora living within another dominant culture's borders, on the other.

Keyword: Festival, Chinese Yunnan, Arunothai Village.

ความนำ

หมู่บ้านอรุโณทัยหรือหมู่บ้านหนองอกเป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนยูนนานอดีตทหารจีนคณะชาติอาศัยกันจำนวนมาก ซึ่งในอดีตชาวจีนยูนนานเคยอพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายกลุ่ม และทหารจีนคณะชาติก็เป็นหนึ่งในนั้น ชาวจีนกลุ่มนี้เริ่มเข้ามาอยู่ในอาณาเขตไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ดังที่ Pollavat Prapatpong (2010: 81) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า กองกำลังทหารจีนคณะชาติที่อยู่ตามชายแดนไทยและพม่าเคยอพยพไปได้วันสองครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 และครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2504 อย่างไรก็ตาม ยังมีทหารจีนคณะชาติกลุ่มหนึ่งขออาศัยทำมาหากินอยู่ในดินแดนประเทศไทย และในช่วงเวลาต่อมา กองทัพไทยก็ได้ระดมพลชาวจีนกลุ่มนี้เข้าร่วมการสู้รบในสงครามความขัดแย้งภายในประเทศที่โดยผัดตั้งและเขาค้อ เป็นเหตุให้อดีตทหารจีนคณะชาติพร้อมทั้งลูกหลานได้รับมอบสัญชาติไทย นอกจากนั้น กองทัพไทยยังขอใช้ประโยชน์ที่ดินจากกรมป่าไม้จำนวนสิบสองพื้นที่เพื่อมอบให้กับอดีตทหารจีนคณะชาติกลุ่มนี้ทำมาหากิน ในสัดส่วนคนละไม่เกินสิบห้าไร่

หมู่บ้านอรุโณทัยปัจจุบันเป็นหนึ่งในสิบสองพื้นที่ที่ตั้งที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ Tawan Chourkittisopon (2013: 2) ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่นี้ว่า เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ โอบล้อมไปด้วยภูเขา และติดกับตะเข็บชายแดนไทย - พม่า ถัดจากทิศเหนือของหมู่บ้านไปราว ๆ หนึ่งถึงสองกิโลเมตร คือ ฝั่งประเทศพม่า มีด่านชายแดนตั้งอยู่ชื่อว่า “ด่านกิวผาวอก” มีทหารกองกำลังผาเมืองดูแลพื้นที่เป็นประจำ แรกเริ่มเดิมทีหมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อว่า “หมู่บ้านหนองอก” ภายหลังจึงเปลี่ยนมาใช้ชื่อ “หมู่บ้านอรุโณทัย” จากการสำรวจข้อมูลในเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี พ.ศ. 2559 หมู่บ้านอรุโณทัยมีทั้งหมด 1,813 ครัวเรือน โดยประกอบอาชีพทางด้านเกษตร (ทำไร่)

จำนวน 398 ครั้งเรือน ด้านประชากร ประชากรที่เป็นเพศชายมี 4,488 คน และเพศหญิง 4,726 คน รวมประชากรทั้งหมดเป็น 9,214 คน (Muangna Local, online) ขณะที่ สมเกียรติ รุ่งเรือง กรรมการบริหารวัดอรุณทวย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่ (Somkiat Roongruang, Interview: 26th August 2018) ให้ข้อมูลว่า หมู่บ้านอรุณทวยมีทั้งหมดสิบสี่หมู่บ้าน ซึ่งในนั้นชาวจีนยูนนานที่อพยพเข้ามาอาศัยจะอยู่ เกาะกลุ่มกันในหมู่บ้านที่สี่

นอกจากนั้น Pollavat Prapatpong (2010: 119) ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงปี 2496 - 2533 ชาวจีนยูนนานกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติได้เข้าสู่กระบวนการของรัฐที่จะยัง ให้พวกเขามีความเป็นไทยมากขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น การมอบสัญชาติให้เป็นพลเมืองไทย การสนับสนุนให้ลูกหลานของชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนของรัฐ นี่ส่งผลให้ เรื่องอุดมการณ์และความใฝ่ฝันแบบคนพลัดถิ่นที่จะต้องกลับไปยังดินแดนมาตุภูมินั้น ไม่มีความจำเป็นต่อไป ทั้งนี้ ไม่เพียงเพราะพวกเขาสามารถทำมาหากินเลี้ยงชีพในดินแดนใหม่ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายดุจเดียวกับพลเมืองที่เป็นชาวไทยทั่วไป ทว่ายังเพราะรัฐบาลไทย ได้เปิดโอกาสให้ชาวจีนยูนนานสามารถเข้าถึงความเป็นจีนได้อย่างอิสระ และมีการเชื่อมโยง วัตถุประสงค์วัฒนธรรมและอุดมการณ์ความเป็นจีนที่ตนเชื่อมั่นเข้ามาในชีวิตประจำวันได้

อย่างไรก็ดี ชาวจีนยูนนานยังคงมีความพยายามที่รื้อฟื้นความเป็นจีนยูนนาน ของตนในหลากหลายรูปแบบในเชิงองค์กรทางสังคม ในกรณีกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาตินั้น ได้ใช้ประเพณีและพิธีกรรมของจีนในการสร้างกลุ่ม เพื่อสืบสานความเป็นทหารจีน คณะชาติ โดยกำหนดเอาช่วงเทศกาลเซ็งเม้งเป็นวันนัดหมายกัน แตกต่างไปจากเดิมที่ ประเพณีนี้จะจัดเฉพาะในสายตระกูลและทำที่หลุมศพบรรพบุรุษเท่านั้น เพื่อแสดง ความกตัญญูของลูกหลาน การร่วมกิจกรรมของอดีตทหารจีนคณะชาติและลูกหลานฉันนี้ ก็เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของพวกเขาเอง

อนึ่ง การอนุรักษ์ประเพณีการใช้ภาษาจีนของกลุ่มชาวจีนยูนนานก็ถือเป็นอีกหนึ่ง ความพยายามในการอนุรักษ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของพวกเขาได้อย่างชัดเจน แต่เดิม การจัดสอนภาษาจีนในกลุ่มชาวจีนยูนนานพลัดถิ่นได้รับการสนับสนุนจากใต้หวัน เพื่อสร้างองค์กรทางสังคมที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เมื่อจีนแผ่นดินใหญ่ มีความเปลี่ยนแปลง และการช่วยเหลือจากใต้หวันไม่ได้เป็นข้อได้เปรียบทางสังคมอีกต่อไป ชาวจีนยูนนานก็หันมาปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตในสังคมไทย เพื่อที่จะสามารถดำรงรักษา

**เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**

การใช้ภาษาจีนให้คงอยู่ต่อไป และเพื่อยกระดับความสำคัญของพวกเขาในสังคมไทย อีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ชาวจีนยูนนานรู้จักใช้ภาษาจีนในการเลื่อนชั้นทางสังคมในประเทศไทย ตลอดจนมุ่งไปสู่การค้าขายกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งพวกเขา ย่อมได้เปรียบกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เนื่องจากสามารถใช้ภาษาจีนระหว่างติดต่อสื่อสาร (Pollavat Prapatong, 2010: 119 - 147)

จากที่คณะวิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาวจีนยูนนาน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25 - 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561 พบว่า แม้ชาวจีนกลุ่มนี้ได้อพยพเข้ามาอาศัยในดินแดน ประเทศไทยเป็นเวลานาน แต่ก็ยังสามารถอนุรักษ์และสืบสานเทศกาลสำคัญของ บรรพบุรุษจีนไว้เป็นอย่างดี จะอย่างไรก็ตาม การต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ เป็นต้นว่า การอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัยที่มีสภาพภูมิประเทศแตกต่างจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่เป็นต้นกำเนิดของพวกเขา กับทั้งเรื่องที่หมู่บ้านอรุโณทัยมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ไทใหญ่ ร่วมอาศัยกันอย่างหนาแน่น ส่งผลให้เทศกาลบางอย่างของชาวจีนยูนนาน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่มากนัก

ดังนั้น การจะศึกษาเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ว่า มีความคงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจบริบทชุมชนและวิถีชีวิตของชาวจีนยูนนานในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวยังช่วยให้เยาวชนที่เป็นชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยแลเห็นถึงคุณค่าและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองมากขึ้น อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ และสืบสานมรดกตกทอดของบรรพบุรุษให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต อนึ่ง การนำเสนออัตลักษณ์ของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยผ่านเทศกาลสำคัญทั้งหกเทศกาลครั้งนี้ ยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์วิถีถิ่นอีกประการหนึ่งด้วย

**เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**

ลักษณะบ้านเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร ฯลฯ ของประชาชนในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สื่อสะท้อนวัฒนธรรมและความเชื่อของ

ชาวจีนยูนนานค่อนข้างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ปรากฏคำขวัญภาษาจีนติดอยู่บริเวณ ประตูทางเข้าบ้าน หรือผนังของร้านค้า ร้านอาหารทั่วไป รวมไปถึงการแขวนโคมไฟสีแดง อันเป็นสีมงคลตามทัศนะของชาวจีนตามสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้ยังให้ประจักษ์ว่า ถึงแม้ชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้จะอพยพมาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาหลายสิบปี แต่พวกเขายังคงยึดมั่นในขนบประเพณีและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ตลอดจนอนุรักษ์และสืบสานเทศกาลสำคัญ ๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (He Jinghua, Interview: 26th August 2018) อายุ 67 ปีสตรีชาวจีนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานในพื้นที่ว่า เทศกาลสำคัญของชาวจีนที่หมู่บ้านอรุโณทัยประกอบด้วยหกเทศกาล คือ เทศกาลวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เทศกาลตวนอู่ เทศกาลจงหยวน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลวันฉงหยาง รายละเอียดเกี่ยวกับเทศกาลทั้งหมดมีดังนี้

1. เทศกาลวันตรุษจีน

ชาวจีนที่หมู่บ้านอรุโณทัยนิยมฉลองเทศกาลตรุษจีนตามแบบชาวจีนยูนนาน โดยโรงเรียนสอนภาษาจีนประจำหมู่บ้านจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้นักไปอวยพรวันขึ้นปีใหม่ ตามครัวเรือน มีกิจกรรมการเชิดสิงโต หรือร้องเพลงอวยพรตามบ้านหรือร้านค้า เทศกาลตรุษจีนถือเป็นเทศกาลสำคัญที่สุดของชาวจีน มีรายละเอียดในการทำกิจกรรมตามประเพณีและความเชื่อ ดังนี้

ในวันสุดท้ายของปีเก่าตามปฏิทินจันทรคติ ชาวจีนยูนนานจะเฉลิมฉลองวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ร่วมกัน โรงเรียนสอนภาษาจีนที่หมู่บ้านอรุโณทัยเป็นเจ้าภาพจัดงานและคนในหมู่บ้านจะไปร่วมงานพร้อมหน้าพร้อมตากัน ก่อนรับประทานอาหารเย็น สมาชิกในครอบครัวจะจุดธูปเทียนไหว้บรรพบุรุษ และรับประทานอาหารเย็นอย่างพร้อมเพรียงกัน ในค่ำคืนก่อนจะถึงวันตรุษจีน ชาวจีนยูนนานจะไม่เข้านอนกันจนกว่าจะถึงเวลาที่เที่ยงคืน ทั้งนี้ เพราะไม่ประสงค์พลาตกิจกรรมการจุดประทัดต้อนรับปีใหม่

ในวันแรกของปีใหม่ ชาวจีนยูนนานมักให้เด็กผู้ชายอายุระหว่างห้าขวบถึงสิบสี่ปีไปเคาะประตูของทุกบ้าน พร้อมทั้งอวยพรให้ครอบครัวนั้นร่ำรวย มีสุขภาพแข็งแรง และมีสิริมงคล นี่เป็นประเพณีที่ได้สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล กิจกรรมให้เด็กผู้ชายไปเคาะประตูบ้านในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ในภาษาจีนเรียกว่า “ไค ฉาย เหมิน” มีความหมายว่า “เปิดประตูร่ำรวย” สำหรับผู้ใหญ่ที่เป็นเจ้าของบ้าน หลังจากเปิดประตูต้อนรับเด็กผู้ชาย

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ที่มาอวยพรแล้ว จะจุดประทัดพร้อมทั้งนำอาหาร ผลไม้ และอั่งเปามามอบให้กับเด็กผู้ชาย (He Jinghua, Interview: 26th August 2018) อธิบายว่า ชาวจีนได้กำหนดอย่างจำเพาะเจาะจงว่า เด็กที่จะสามารถทำหน้าที่อวยพรในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ได้ จำต้องเป็นเด็กผู้ชายเท่านั้น

หลังจากเปิดประตูบ้านแล้ว แต่ละครอบครัวจะแขวนโคมไฟไว้หน้าบ้าน และติดโคลงสองแถวทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของประตูทางเข้าบ้าน โคลงสองแถวที่วางนี้ในภาษาจีนเรียกว่า “ตุ้ย เหลียน” เป็นโคลงภาษาจีนที่เป็นคำอวยพร ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยเชื่อว่า กิจกรรมการติดโคลงสองแถวจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีความเจริญ อยู่เย็นเป็นสุข และเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวตลอดทั้งปี ชาวจีนยูนนานยังนิยมสวมเสื้อผ้าใหม่สีแดงในวันขึ้นปีใหม่โดยเชื่อว่า สีแดงเป็นสีแห่งสิริมงคล นับเป็นความเชื่อที่สืบสานกันมาช้านานและไม่เคยแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

ในช่วงวันขึ้นปีใหม่ สมาชิกในครอบครัวชาวจีนยูนนานนิยมประกอบพิธี เช่นไหว้เจ้าแม่กวนอิม และบรรพบุรุษที่บ้าน ทุก ๆ ครัวเรือนต้องมีป้ายบรรพบุรุษที่เรียกว่า “เทียน ตี้ จง ชิน ซือ เว่ย” สำหรับการประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษจำต้องจุดธูปเทียน และมีอาหารพร้อมสรรพ ไม่เพียงเท่านั้น ชาวจีนยูนนานยังจุดธูปเทียนกราบไหว้เจ้าที่ทางด้านหน้าประตูบ้าน นิยมใช้ธูปที่มีขนาดใหญ่จำนวนสองดอก เมื่อพิธีเช่นไหว้เสร็จสมบูรณ์ก็จะปักธูปไว้ด้านหน้าประตูฝั่งละหนึ่งดอก

ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังมีประเพณีตัดกิ่งสนและปักไว้ในกระบอกไม้ไผ่ ทั้งนี้ เพราะเมื่อนำกระบอกไม้ไผ่ที่ปักกิ่งสนนั้นมาแขวน ใบสนย่อมห้อยลงมา ประดุจกับเงินทองที่ไหลบ่าเข้ามานับไม่ถ้วน โดยส่วนใหญ่แล้ว ชาวจีนยูนนานจะตั้งกระบอกไม้ไผ่ปักกิ่งสนไว้หน้าประตูบ้าน เรียกกันว่า “เหยา ฉิเยิน ชู” อันหมายถึงการมีทรัพย์สินเงินทองมากมายเข้ามาในบ้าน

สำหรับข้อห้ามในเทศกาลตรุษจีนมีหลายประการ ซึ่งหลัก ๆ แล้วมักจะเป็นการห้ามพูดคำไม่ดี คำหยาบ ห้ามทะเลาะวิวาท ห้ามกวาดพื้นเนื่องจากเชื่อว่า สรรพสิ่งที่อยู่บนพื้นเป็นของมีค่า บางครั้งเศษวัตถุที่ตกลงนอนอยู่บนพื้นอาจมิใช่ของเสีย แต่มนุษย์

มองไม่เห็น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ต้องกวาดพื้นบ้าน ชาวจีนยูนนานจะเริ่มกวาดจากด้านบนลงไปด้านล่าง การกวาดพื้นลักษณะนี้ในภาษาจีนใช้คำว่า “จิ้น ฉาย” หมายเป็นนัยถึงเรื่องการเงินทองจะไหลบ่าเข้ามาในบ้าน นอกจากนั้น ชาวจีนในหมู่บ้านอรุโณทัยยังมีข้อห้ามการออกไปตักน้ำมาใช้ในช่วงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ ตลอดจนการห้ามใช้มีดหั่นเนื้อสัตว์ หากครอบครัวใดจะรับประทานเนื้อสัตว์ จำต้องหันเตรียมไว้ตั้งแต่ก่อนถึงวันตรุษจีน ครอบครัวชาวจีนยูนนานจำนวนมากยังนิยมกินเจในวันตรุษจีนด้วย สำหรับระยะเวลาในการเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีนเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ไปจนถึงวันที่ 15 ของเทศกาล แต่โดยทั่วไปจะเน้นเฉพาะวันที่ 1 ถึงวันที่ 7 หรือวันที่ 8 มากที่สุด

2. วันเซ็งเม้ง

เทศกาลวันเซ็งเม้งมีขึ้นระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 เดือนเมษายนของทุก ๆ ปี กิจกรรมสำคัญที่สุด คือ สมาชิกในครอบครัวพากันไปกราบไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ชาวจีนยูนนานที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นิยมฆ่าหมูและฆ่าไก่ด้านหน้าของสุสานสำหรับทำอาหารประกอบการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ หลังจากนั้นพวกเขาจะรับประทานอาหารที่หน้าสุสานบรรพบุรุษพร้อมหน้าพร้อมตากัน

“เราก็ไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ไปกันทั้งครอบครัว เราไปฆ่าไก่ฆ่าหมูที่หน้าสุสาน ไม่เหมือนของที่เมืองจีน ที่เมืองจีนไปกวาดให้สะอาด ถวายดอกไม้และอาหารบ้าง ที่นี้เราถือว่าเป็นงานสำคัญมาก เราไปฆ่าที่นั่นเลย ฆ่าเสร็จแล้วก็ต้มที่นั่น ต้มเสร็จแล้วก็เอามาไหว้สุสาน แล้วเรากินอาหาร ต้มเหล้ากันที่หน้าสุสาน”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

สำหรับบางตระกูลที่มีสุสานบรรพบุรุษหลายแห่ง บุตรหลานจะเลือกสุสานที่สำคัญที่สุดสำหรับประกอบพิธีกรรมเป็นอันดับแรก เมื่อการประกอบพิธีที่สุสานหลักเสร็จสิ้นลง จึงนำอาหารไปเซ่นไหว้ที่สุสานอื่น ๆ ถ้าหากมีญาติพี่น้องอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวจีนยูนนานมักจะชวนพวกเขาไปร่วมประกอบพิธีกรรมด้วย

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

“เราไปที่สุสานที่สำคัญที่สุดก่อน ก็คือ เป็นสุสานที่มี
บรรพบุรุษที่สำคัญมากที่สุดสำหรับตระกูล เอาอาหารที่ทำสุกแล้ว
ไปไหว้สุสานอื่น ไปกันทั้งครอบครัว ถ้าเรามีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่น
(หมู่บ้าน) เราก็นัดกันไปไหว้ด้วยกัน ทำพิธีด้วยกัน”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

นอกจากการทำอาหารเช่นไหว้บรรพบุรุษแล้ว ชาวจีนยูนนานยังมี
ประเพณีเผากรดาษเงินให้แก่บรรพบุรุษ ตลอดจนประดิษฐ์สิ่งของจำลองจากโคม เป็นต้น
ว่า บ้าน รถ ถนน ช้าง นกเฮ่อ เป็ด และหุ่นคนมอบให้กับบรรพบุรุษหรือผู้ที่เสียชีวิตใหม่ ๆ
ด้วยเชื่อว่า หลังจากละโลกมนุษย์ไปแล้ว ผู้เสียชีวิตจะไปสู่อีกโลกหนึ่งที่ก่อปรแต่ผู้ละสังขาร
ด้วยกัน การที่บุตรหลานเผาสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับจะช่วยให้พวกเขา
สามารถดำรงชีพอยู่ในปรโลกได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น

3. เทศกาลตวนอู่

เทศกาลตวนอู่ หรือเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างมีขึ้นในวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินเก่า
ของชาวจีน การที่ชาวจีนจัดงานเทศกาลในวันที่ 5 เดือน 5 ก็เพราะเป็นวันคล้ายวันเสียชีวิต
ของเอกภวีชาวจีนในอดีตนามว่า ชูหยวน (Qu Yuan) เขาเป็นหนึ่งในที่ปรึกษาคนสำคัญของ
ผู้ปกครองรัฐฉู่ที่เป็นรัฐศักดินาโบราณของจีน อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองรัฐฉู่และ
ผู้คนส่วนมากไม่เห็นด้วยกับทัศนคติทางการเมืองการปกครองของชูหยวน กระทั่งท้ายที่สุดพระองค์
ต้องสิ้นพระชนม์เพราะน้ำมือของศัตรูจากอาณาจักรใกล้เคียง แม้รัฐฉู่จะมีพระเจ้าเหนือหัว
พระองค์ใหม่ แต่พระองค์ก็ส่นพระทัยแต่การเสวยสุข ชูหยวนรู้สึกผิดหวังอย่างมากจึงออกมา
ประพันธ์กวีนิพนธ์แทน วันหนึ่ง เขาไปพบชาวประมงคนหนึ่งซึ่งไม่สนใจใฝ่ใฝ่ในชะตากรรม
ของบ้านเมืองแม้แต่น้อย ความผิดหวังท้อแท้ใจที่มีแต่เดิมของชูหยวนก็ทวีตรึฐมมากขึ้นกว่าเดิม
เขาตัดสินใจยุติชีวิตของตนเองด้วยการกระโดดลงในแม่น้ำ ชาวประมงเกรงว่า ปลาในแม่น้ำ
จะกินเนื้อของชูหยวนเสีย จึงโยนขนมบ๊ะจ่างลงไปใ้ปลากินแทนเนื้อของชูหยวน
ตลอดจนพายเรือและตีกลองเสียงดังเพื่อว่าหมู่ปลาจะตกใจและหนีออกไปยังที่ห่างไกล
อันเป็นที่มาของกิจกรรมการแข่งเรือและทำขนมบ๊ะจ่างประกอบพิธีเช่นไหว้ในเทศกาลตวนอู่
ที่ประชาชนจีนได้สืบสานกันมายาวนาน (Ebeijing, online)

สำหรับชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงสืบทอดและมีการเฉลิมฉลองเทศกาลตวนอู้อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำขนมบ๊ะจ่างประกอบพิธีเช่นไหว้ โดยมีขั้นตอนการทำที่น่าสนใจ ดังนี้

“เอาแป้งข้าวเหนียวสีขาวมาทำ ก็ทำบ๊ะจ่างเหมือนกัน เราเอาไปไผ่มาห่อ วิธีทำเป็นเหมือนจีน แต่ได้ใช้เครื่องเทศของไทย ใส่เครื่องเทศที่มีกลิ่นหอมเข้าไป เช่น ถั่วลิสง แสม เห็ดหอม หมูสามชั้น ไผ่ เอาไผ่ไปต้มสุกก่อน แล้วเอาไข่แดงมาใส่เข้าไปในบ๊ะจ่าง รสชาติเราทำเป็นรสหวานและรสเค็ม”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

นอกจากขนมบ๊ะจ่างแล้ว ชาวจีนยังนิยมทำขนม “ฉือปา” ประกอบการเช่นไหว้ในเทศกาลตวนอู จากการสอบถามข้อมูลวิทยากรที่เป็นชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยพบว่า เทคนิควิธีการทำขนมฉือปามีลักษณะใกล้เคียงกับการทำขนมบ๊ะจ่างหลายประการ เช่น ใช้วัตถุดิบที่เป็นแป้งข้าวเหนียวเป็นหลัก และก็ใช้ใบไม้ห่อเช่นเดียวกัน แตกต่างแต่เพียงว่า ชาวจีนยูนนานใช้ใบไม้ห่อขนมบ๊ะจ่าง ขณะที่ขนมฉือปาห่อด้วยใบบัว

4. เทศกาลจงหยวน

เทศกาลจงหยวนมีขึ้นระหว่างวันที่ 13 - 15 เดือน 7 ตามปฏิทินเก่าของจีน ประชาชนจีนนิยมเรียกเทศกาลนี้ว่า “ก้วย เจี๋ย” มีความหมายว่า “เทศกาลผี” ทุก ๆ ครีวเรือนจะต้อนรับวิญญาณบรรพบุรุษให้กลับมที่บ้าน คำว่า “ผี” ในที่นี้ หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ชาวจีนยูนนานจะประกอบพิธีเช่นไหว้ด้วยอาหารที่ดี เช่น เหล้า ขนมที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว บะหมี่ ข้าวสวย และอาหารนานาชาติที่มีอยู่ โดยปกติจะนิยมเช่นไหว้อย่างน้อยวันละหนึ่งมื้อ บางครอบครัวอาจประกอบพิธีเช่นไหว้วันละสองหรือสามมื้อขึ้นอยู่กับฐานะและความสะดวกของตนเอง

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

“เทศกาลเราก็เพิ่งได้ฉลองเมื่อวาน เห็นไหม ยังมีรูป
เทียนอยู่หน้าประตูเลย ที่บ้านฉัน เราก็เอาเบหมี เอาเกี้ยว เอาเนื้อ
ต่าง ๆ มาไหว้วินญาณบรรพบุรุษ เพราะเราก็ขายอยู่ทุกวัน
เราก็เอาที่เราถืออยู่มาถวายเลย ยังมีขนมและผลไม้ เราถวายบางที่
หนึ่งมือ บางที่สองมือ ครอบครัวอื่นก็วันละสองมือสามมือ แล้วแต่
เขาสะดวก เอาที่เขามืออยู่มาถวายก็พอ ถวายเสร็จแล้ว สามารถกิน
ได้นะ เราต้องเผากระดาษเงินให้บรรพบุรุษด้วย เผาที่หน้าประตู”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

สำหรับช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 13 เป็นต้นไป เป็นช่วงเวลาส่งผีบรรพบุรุษ
ผู้ล่วงลับออกไปจากบ้าน ชาวจีนยูนนานร่วมกันเผากระดาษเงินและผลไม้ต่าง ๆ ที่บริเวณ
หน้าประตูบ้าน ที่น่าสนใจ คือ ชาวจีนยูนนานจะคัดเลือกผลไม้ที่สามารถเผาไปพร้อมกับ
กับวัตถุสิ่งของอื่น ๆ

5. เทศกาลไหว้พระจันทร์

เทศกาลไหว้พระจันทร์ตรงกับวันที่ 15 เดือน 8 ตามปฏิทินเก่าของ
จีน ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยนิยมฉลองเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเวลา 3 วัน
เนื่องจากบุตรหลานของพวกเขาจะกลับมาอยู่กับครอบครัว และร่วมรับประทานอาหาร
ด้วยกัน สำหรับขนมไหว้พระจันทร์นั้นชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัยไม่นิยมทำเอง
แต่มักซื้อขนมที่คนไทยเชื้อสายจีนทำขายกันในประเทศไทย หรือไม่ก็อาจเป็นขนมไหว้
พระจันทร์ที่พ่อค้าแม่ขายจากประเทศจีนนำมาขายที่หมู่บ้านอรุโณทัยแห่งนี้

“เทศกาลวันไหว้พระจันทร์ เราก็ฉลอง กินขนมไหว้
พระจันทร์ เราไม่ทำเอง ซื้อเอา มีคนมาขายที่นี่ เขาไปซื้อจากเมือง
จีนแล้วเอามาขาย

คนไทยเชื้อสายจีนก็ทำขายที่เมืองไทย เขามีบริษัทใหญ่ ๆ
ขายแพงมากด้วย ฉันชอบที่คนจีนทำมากกว่า รสชาติอร่อยกว่า”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ เด็ก ๆ ชาวจีนได้รับอนุญาตให้จุดประทัด โดยปกติชาวจีนยูนนานจะรับประทานอาหารจำเพาะกับสมาชิกในครอบครัว เว้นแต่กรณีที่มีญาติพี่น้องเชื้อเชิญให้ไปร่วมรับประทานอาหารที่บ้านของพวกเขา จึงจะมีการปรับเปลี่ยนไปเยี่ยมเยียนและรับประทานอาหารที่บ้านของญาติพี่น้องตามคำเชิญ

6. เทศกาลวันฉงหยาง

เทศกาลวันฉงหยางได้ชื่อว่า เป็นเทศกาลของคนเผ่าคนแก่ สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำขนม 12 ราศีจากแป้งข้าวเหนียว เรียกว่า “กาว” จากนั้นปักธงสามเหลี่ยมที่เป็นสีต่าง ๆ ด้านบนของขนม และนำมาประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษภายในครัวเรือน นางเหอ จิงหัว ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เราก็แค่ทำขนมไหว้บรรพบุรุษ ไม่จำเป็นต้องให้วัยรุ่นกลับบ้านมาฉลอง ไม่เหมือนของจีน วัยรุ่นต้องกลับเยี่ยมพ่อแม่และคนแก่ในครอบครัว เราทำ “กาว” เอาแป้งข้าวเหนียวมาทำทำเป็น 12 ราศี ปักธงบนขนมนี้ ธงเป็นสามเหลี่ยมมีหลายสี แล้วแต่เราทำสีอะไร”

(He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

หลังจากประกอบพิธีเช่นไหว้เสร็จแล้ว สมาชิกในครอบครัวชาวจีนยูนนานจะรับประทานขนมดังกล่าวร่วมกัน แรกเริ่มเดิมทีบุตรหลานชาวจีนยูนนานจะรักษาธรรมเนียมการกลับมาร่วมงานที่บ้านอย่างเคร่งครัด แต่ที่หมู่บ้านอรุโหมทัย ถ้าหากบุตรหลานของครอบครัวใดไปทำมาหากินหรืออาศัยอยู่ในที่ห่างไกล บิดามารดาก็อนุญาตให้ไม่ต้องกลับมาที่บ้านเฉกเช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติกันมาในอดีต

โดยภาพรวมแล้ว ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโหมทัยยังคงสืบทอดเทศกาลดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ รวมทั้งระบบคิดเกี่ยวกับความกตัญญู ความรัก ความสามัคคี และส่งต่อความคิดเหล่านี้ไปยังคนรุ่นใหม่ต่อไป ประจักษ์จากเทศกาลตรุษจีน เทศกาลวันเซ็งเม้ง เทศกาลจงหยวน และเทศกาลวันฉงหยาง ที่มีระบบคิดเกี่ยวกับการเชิดชูบรรพบุรุษ การแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการที่ลูกหลานทุกคนจะต้องมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน โดยอาศัยเทศกาลเป็นโอกาสรวมสมาชิกในครอบครัว เช่นเดียวกับเทศกาล

**เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**

ไหว้พระจันทร์ที่มีระบบคิดเกี่ยวกับการรวมตัวกันของสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ เพื่อแสดงความเป็นชาติพันธุ์ ทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับกับที่ Wattana Kunpradit (2000: 57) ได้กล่าวถึงอุดมการณ์การรวมตัวของชาวจีนยูนนานในภาคเหนือของ ประเทศไทยว่า แสดงความเป็นชาติพันธุ์โดยการนำความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมมา ควบคุมให้คนอยู่รวมกันเป็นสังคม ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติและขยายไปสู่ระดับชุมชน สะท้อนถึงการรวมตัวภายในวัฒนธรรมหรือการเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติพันธุ์

กล่าวโดยสรุป ชุมชนจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงอนุรักษ์และสืบสานเทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษ เป็นต้นว่า เทศกาลวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง เทศกาลตวนอู่ เทศกาลจงหยวน เทศกาล ไหว้พระจันทร์ และเทศกาลวันฉงหยาง ถึงแม้จะอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่แทบทุกมุมโลก สามารถเชื่อมสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อัตลักษณ์ของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ค่อย ๆ จางหายไปตามกาลเวลา กับทั้งการต้องปรับตัวเมื่ออพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในบริบทใหม่ คือ ราชอาณาจักรไทย แต่การที่ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังสามารถสืบสานเทศกาล สำคัญของบรรพบุรุษได้นั้น สื่อสะท้อนความพยายามของพวกเขาในการอนุรักษ์ความเป็น ชาวจีนยูนนานไว้อย่างแน่นมั่น ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยอุปมาเหมือนกับดอกไม้ พรณใหม่ ซึ่งการปรากฏตัวของพวกเขาในดินแดนอาณาจักรไทยได้ช่วยให้แผนภูมิ กลุ่มชาติพันธุ์ของไทยมีความหลากหลายและน่าศึกษามากยิ่งขึ้น

**การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**

เป็นที่ประจักษ์ว่า ชาวจีนยูนนานที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ยังสามารถอนุรักษ์เทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษ ชาวจีนสืบสานมาแต่อดีตกาลอันไกลโพ้น สำหรับความเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของ ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยที่เห็นชัดที่สุด เห็นจะเป็นการประกอบกิจกรรมใน เทศกาลตวนอู่และเทศกาลวันตรุษจีน ตามขนบประเพณี ชาวจีนจะร่วมแข่งเรือมังกรใน เทศกาลตวนอู่เพื่อเป็นการระลึกเหตุการณ์กวีซูหยวนเสียชีวิตลงในแม่น้ำ แต่กิจกรรมที่ว่านี้ กลับไม่ปรากฏในการเฉลิมฉลองของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย

ส่วนในการเฉลิมฉลองเทศกาลวันตรุษจีน หรือเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีจีนนั้น มีข้อห้ามที่น่าสนใจ คือ ทุกครอบครัวต้องไปตักน้ำเตรียมไว้ในช่วงก่อนจะถึงเทศกาล และพยายามเลี่ยงการตักน้ำมาใช้ในช่วงวันขึ้นปีใหม่อย่างเคร่งครัด ถ้าหากมีความจำเป็นจริง ๆ ผู้ที่ตักน้ำมาใช้ในช่วงเทศกาลจะต้องโยนเหรียญลงไปใต้น้ำและไหว้ขอเป็นการแก้เคล็ดเสียก่อน ความเชื่อเรื่องการไม่ตักน้ำในช่วงวันขึ้นปีใหม่เป็นความเชื่อใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้อพยพเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านอรุโณทัย มิใช่ความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล

อนึ่ง การรับประทานอาหารเจในเทศกาลปีใหม่นี้ก็เป็นอีกหนึ่งความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ วิทยากรที่เป็นชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยให้ข้อมูลว่า ธรรมเนียมการรับประทานอาหารเจในช่วงเทศกาลตรุษจีนเป็นข้อปฏิบัติที่เข้ามาใหม่ แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสมัยที่พวกเขาอาศัยอยู่ในประเทศจีนที่นิยมตระเตรียมอาหารนานาชาติเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวรับประทานกันตลอดช่วงเทศกาล

นอกจากจะสามารถสืบทอดเทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษจีนในอดีต ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังได้เปิดใจรับเอาเทศกาลที่เป็นสากล เช่น เทศกาลวันขึ้นปีใหม่สากล หรือที่ชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้เรียกว่า “เทศกาลหยวนตัน” จัดขึ้นในวันที่ 1 ของเดือนมกราคมเป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่เหมือนดังประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก แต่รายละเอียดเกี่ยวกับการเฉลิมฉลองปีใหม่สากลของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยก็มีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ หลายประการ อาทิ ชาวจีนยูนนานนิยมทำบัวลอยรับประทานกัน บัวลอยที่ทำมาจากแป้ง มีลักษณะเป็นลูกทรงกลม และมีขนาดใหญ่กว่าบัวลอยที่ชาวไทยนิยมรับประทาน (He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงสืบทอดเทศกาลสำคัญเหล่านี้ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีเป็นกลุ่มใหญ่โดยมีผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้าน การสืบทอดเทศกาลถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เพื่อแสดงตัวตน และสืบทอดความเป็นจีนยูนนานไปยังคนรุ่นต่อไป เห็นได้จากการใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน และการส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนภาษาจีนอีกด้วย สอดคล้องกับที่ Wattana Kunpradit (2000: 80) ได้กล่าวถึงอุดมการณ์ของชาวจีนฮ่อในภาคเหนือของประเทศไทยที่ส่งผลให้

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

สามารถดำรงประเพณีแบบจีนไว้ได้ว่า การผลิตซ้ำทางอุดมการณ์เรื่องความเป็นจีนนั้น ชาวจีนใช้การอบรมสั่งสอนให้รักภาษาจีน และใช้พิธีกรรมทุกพิธีที่มีการมารวมตัวกันเป็นวิธีการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์ โดยใช้กลไก คือ ครอบครัวและชุมชนในการอบรมสั่งสอน และกล่อมเกลาคคนรุ่นใหม่

ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยไม่เพียงเปิดใจรับเอาเทศกาลที่เป็นสากล เช่น เทศกาลวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินสากลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของพวกเขา ทว่ายังร่วมเฉลิมฉลองเทศกาลสำคัญของไทยด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่า เทศกาลสงกรานต์ วันลอยกระทง วันพ่อ วันแม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ช่องทางที่ช่วยให้ครอบครัวชาวจีนยูนนานได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับวันเทศกาลของไทย คือ โรงเรียนสอนภาษาจีนประจำหมู่บ้าน โดยทางโรงเรียนจะแจ้งข้อมูลแก่นักเรียนเพื่อที่พวกเขาจะกระจายข้อมูลไปยังผู้ปกครองอีกต่อหนึ่ง อนึ่ง ผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ประกาศเสียงตามสายแจ้งให้สมาชิกในหมู่บ้านอรุโณทัยทราบทั้งวันเวลาในการจัดเทศกาล ตลอดจนเชิญชวนให้ชาวจีนยูนนานเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในเทศกาล นอกจากนั้น ชุมชนชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ อันแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อชุมชนที่พวกเขาพร้อมพิงพิงอาศัย เช่น กิจกรรมการต้อนรับผู้บริหารระดับประเทศ กิจกรรมด้านยาเสพติด เป็นต้น

ความน่าประทับใจอีกประการหนึ่ง คือ ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยให้ความสำคัญกับโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายสิบปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฉลองครบรอบ 80 พรรษา ชาวจีนยูนนานรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัยได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการแสดงในมงคลโอกาสนี้ สำหรับกลุ่มชาวจีนยูนนานได้จัดการแสดงแบบชาวฮั่นที่เรียกว่า “เทียน หมู่ย ซาน ฮวา” อนึ่ง ในระหว่างการจัดพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ชุมชนชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยก็เข้าร่วมพิธีที่สนามกีฬาของโรงเรียน พร้อมทั้งร่วมพิธีทางสงฆ์ และกิจกรรมการปล่อยโคมลอยอย่างพร้อมเพรียงกัน

ปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย

การเปลี่ยนแปลงในการจัดกิจกรรมเนื่องในเทศกาลตวนอู่และเทศกาลวันตรุษจีนของชุมชนชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยดังกล่าวข้างต้นเกิดจากสองปัจจัยหลัก ปัจจัยที่หนึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับลักษณะภูมิประเทศของไทยซึ่งแตกต่างกับภูมิประเทศของจีนอย่างเห็นได้ชัด ส่วนปัจจัยที่สอง เกิดจากความพยายามของชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้ที่พยายามจะกลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชนไทยอย่างแนบเนียน

ว่าด้วยความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศ เหตุผลที่ทำให้ชาวจีนยูนนานอาศัยอยู่ในประเทศจีนสามารถจัดกิจกรรมแข่งเรือมังกรในเทศกาลตวนอู่ก็เพราะมีแม่น้ำเอ้ออานวยให้ ขณะที่หมู่บ้านอรุโณทัยตั้งอยู่ในตำบลเมืองนะ ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ถูกโอบล้อมด้วยภูเขาสูงทั้งสี่ทิศ ยังให้ไม่สามารถสืบสานกิจกรรมแข่งเรือมังกรตามขนบประเพณี ดังที่ เหอ จิงหัว ชาวจีนยูนนานในพื้นที่ให้สัมภาษณ์ว่า “เราก็ไม่สามารถฉลองเหมือนตอนที่อยู่เมืองจีน จริง ๆ แล้ว เทศกาลตวนอู่ คนจีนก็เพื่อระลึกถึงนักกวีชูหยวน คนจีนก็ต้องแข่งเรือมังกร แต่เราอยู่ที่นี้ก็ไม่สามารถแข่งได้ เพราะไม่มีน้ำเยอะมากพอขนาดนั้น” (He Jinghua, Interview: 26th August 2018)

ขณะที่ข้อห้ามว่าด้วยเรื่องไม่ตักน้ำมาใช้ในช่วงวันขึ้นปีใหม่ นั้น สืบเนื่องจากที่หมู่บ้านอรุโณทัยเป็นพื้นที่แห้งแล้ง น้ำกลายเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับคนในหมู่บ้าน การที่ชาวจีนยูนนานนิยมเตรียมน้ำไว้ให้พร้อมก่อนจะถึงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ก็เพื่อการเฉลิมฉลองเทศกาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปราศจากความกังวล ขณะที่ประเพณีของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยที่ว่า เมื่อจำต้องไปตักน้ำมาใช้ในช่วงเทศกาลจะต้องโยนเหรียญลงไปในน้ำและไหว้ขอเป็นการแก้เคล็ดเสียก่อน จึงจะลงมือใช้น้ำนั้นได้ เป็นการสะกดเตือนให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของน้ำในชีวิตประจำวัน

สำหรับประเพณีการรับประทานอาหารเจในช่วงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่แทนที่จะเป็นอาหารชุดใหญ่พร้อมสรรพประดุจดังสมัยที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศจีนนั้น ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยให้เหตุผลว่า ในช่วงแรก ๆ ที่พวกเขาอพยพเข้ามาอาศัยในดินแดนอาณาเขตไทย ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคนานาประการ รวมไปถึงการขาดแคลนอาหารการกินมาต่อเนื่อง จึงได้ริเริ่มการรับประทานอาหารเจในวันตรุษจีนสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเฉลิมฉลองเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัย คือ ชาวจีนกลุ่มนี้พยายามปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ ซึ่งก็หมายถึงนัยถึงการปรับตัวให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตของประชาชนไทยในพื้นที่ด้วย เหว จิงหัว ให้ข้อมูลว่า “เทศกาลที่เราฉลองกันที่นี่ เราจะฉลองเทศกาลทั้งไทยและจีน เทศกาลที่คนไทยฉลองกันทั้งหมด เราก็ฉลองเหมือนเขา” (He Jinghua, Interview: 26th August 2018) เหล่านี้ทำให้ประจักษ์ว่า ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยไม่เพียงปฏิบัติตามขนบประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษจีนเท่านั้น หากแต่ยังมีการเฉลิมฉลองเทศกาลตามประเพณีของชาวไทยด้วย ไม่เพียงเท่านั้น ในการฉลองเทศกาลตามประเพณีจีน ชาวจีนยูนนานก็พยายามนำแบบแผนการดำรงชีพของชาวไทยในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะสามารถกลมกลืนกับชาวพื้นเมืองที่เข้ามาอาศัยอยู่ก่อนพวกเขา ยกตัวอย่าง เช่น การกินเจ ในวันตรุษจีน แน่นอนสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการขาดแคลนอาหารในระยะแรก ๆ ที่ชาวจีนยูนนานอพยพเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทย แต่ปัจจัยสำคัญอีกส่วนหนึ่งเกิดจากที่พวกเขาประสบภาพที่ประชาชนที่มาอาศัยอยู่ก่อนรับประทานอาหารเจ จึงพร้อมใจกันปฏิบัติตาม

อนึ่ง เรื่องที่ชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยให้ความสำคัญกับโอกาสเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช หรือร่วมกิจกรรมไว้อาลัยในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช สื่อสะท้อนความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ที่ได้ให้ที่พึ่งพิงอาศัย และทำให้ชุมชนจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรไทยได้อย่างกลมเกลียวที่สุด

บทส่งท้าย

การลงพื้นที่สำรวจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ให้ผลลัพธ์ที่น่าสนใจทั้งเรื่องบริบทชุมชน รวมไปถึงอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ และความพยายามของชาวจีนยูนนานในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่อย่างลงมุนละไม่ที่สุด เป็นความจริงที่นอกจากชาวจีนยูนนานแล้ว หมู่บ้านอรุโณทัยยัง

ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ไทใหญ่ เป็นต้น เข้ามาพึ่งพักอาศัยและทำมาหากินกันอย่างหนาแน่น กระนั้น เราก็ยังประจักษ์ความเป็นจีนยูนนานได้โดยง่ายจากการสังเกตวิธีการตกแต่งบ้านเรือน ร้านค้า รวมไปถึงอาหารการกินที่คลอบอวลไปด้วยกลิ่นอายของยูนนาน เช่น บะหมี่เกี๊ยวยูนนาน ผักคองยูนนาน เป็นต้น

อันที่จริง อัตลักษณ์ของชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังประกอบด้วยเรื่องการใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่า อิทธิพลของบริบทแวดล้อมและความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตแบบไทยยังให้ธรรมเนียมการใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสารดูจะอ่อนแอกว่าเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอดเทศกาลสำคัญอย่างมาก ปัจจุบันชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน แต่แนวโน้มอาจจะลดลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจากคนรุ่นหลังเริ่มมักคุ้นและนิยมใช้ภาษาไทยระหว่างการติดต่อสื่อสารมากขึ้น การนำประเด็นการใช้ภาษาจีนของกลุ่มชาวจีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยมาอธิบายขยายความตรงนี้ คณะวิจัยหมายจะชี้ให้เห็นว่า บริบทชุมชนส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงในเทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานพอ ๆ กับเรื่องการใช้ภาษาจีนในชุมชน ขณะเดียวกัน ก็บ่งบอกถึงความพยายามและความสร้างสรรค์ของชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้ที่สามารถปรับเปลี่ยนธรรมเนียมและรายละเอียดบางข้อในเทศกาลสำคัญที่สืบทอดกันมายาวนาน เป็นเหตุให้เทศกาลที่สืบทอดให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนยูนนานในหมู่บ้านอรุโณทัยยังคงดำรงอยู่เยี่ยงที่ประจักษ์ และมีโอกาสได้สืบทอดอีกเรื่อยไปในอนาคตข้างหน้า

References

- Ebeijing. (n.d.). *The Sad Story of Qu Yuan*. [Online]. Retrieved from <http://www.ebeijing.gov.cn/feature-2/Traditional-Festival/Duanwu-Festival/Legend-DF/t1021711.htm>. [2018, October 30].
- Muangna Local. (n.d.). *Muang Na Sub-district Municipality, Chiang Dao, Chiangmai*. [Online]. Retrieved from http://muangnalocal.go.th/index.php?_mod=ZGL5&type=Mg. [2018, March 30].

เทศกาลสำคัญของชาวจีนยูนนานที่หมู่บ้านอรุโณทัย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

- Pollavat Prapatpong. (2010). *Dynamics of Being Yunnanese-Chinese in Northern Thailand: The Integrations Into Thai-State*. Ph.D. Dissertation. Chiangrai: Mae Fah Luang University. (In Thai)
- Tawan Chourkittisophon . (2013). *Border trade at Ban Nong Ook (Arunotai Village), Chiang Dao District, Chiang Mai Province*. M.A. Thesis. Chiangmai: Chiang Mai University. (In Thai)
- Wattana Kunpradit . (2000). *Reproduction of Yunnanese Ideology in Northern Thailand*. M.Ed. Nonformal Education. Ching Mai: Ching Mai University. (In Thai)

Interviews

- He Jinghua (Interviewee) Truong Thi Hang and others (Interviewer). at Arunothai village, Muang Na, Chiang Dao, Chiangmai Province. 26th August 2018.
- Somkiat Roongruang (Interviewee) Truong Thi Hang and others (Interviewer). at Arunothai village, Muang Na, Chiang Dao, Chiangmai Province. 26th August 2018.